

ROCZNIK TOMISTYCZNY
4 (2015)

ROCZNIK TOMISTYCZNY

4 (2015)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

4 (2015)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzusi (sekretarz / secretary), Maciej Słęcki, Magdalena Płotka, Anna Kazimierczak-Kucharska, Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Wojciech Falkowski, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Paul J. Cornish, Marek P. Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Maciej Igielski (język polski), Adam Filipowicz (łacina, greka), Bernice McManus-Falkowska, Anna Kazimierczak-Kucharska (angielski), Christel Martin, Izabella Andrzejuk (francuski), Michał Zembrzusi (łacina),

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2015

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów

POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl

e-mail: ksiegarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji.....	11
------------------	----

Uniwersytet na rozdrożu.

O uniwersytecie i nauczaniu uniwersyteckim z Antonim B. Stępnem rozmawiają Artur Andrzejuk, Magdalena Płotka, Izabella Andrzejuk i Witold Płotka	13
--	----

Rozprawy i artykuły

Marek P. Prokop Le concept de l'éternité et du temps dans le <i>Liber de causis</i>	27
Artur Andrzejuk Problem istnienia w Komentarzu Tomasza z Akwinu do <i>Liber de causis</i>	39
Michał Zembrzowski Realna różnica między intelektem czynnym i możliwościowym w ujęciu św. Tomasza z Akwinu.....	63
Tomasz Pawlikowski <i>Liber de definitionibus</i> i scholastyczny problem <i>adaequatio</i>	97
Karolina Ćwik Czy św. Tomasz był eudajmonistą?	113
Magdalena Płotka Jak nakaz moralny wynika z natury świata? Koncepcja prawa natury św. Tomasza z Akwinu na tle stoickiej i późnośredniowiecznej tradycji.....	129
Iwona Solecka-Karczewska Zgodność rozumu i wiary w <i>Summa theologiae</i> Tomasza z Akwinu	145
Mieszko Pawlak Państwo i Kościół w myśli św. Tomasza z Akwinu i Marsyliusza z Padwy	163
Urszula Wolska Wizja człowieka ponowoczesnego a tomistyczna teoria osoby	191
Anna Mandrela Tomistyczna filozofia bytu i buddyjska filozofia pustki	215
Sebastian Taboń Tomizm czeski w latach 1879-1948.....	239

Tłumaczenia

Tomasz z Akwinu <i>O geocentryzmie</i> , tekst łaciński i polski (tłum. Marcin Karas)	251
Kamil Majcherek Zagadnienie pośmiertnej identyczności ciała Chrystusa i pośmiertnego nazywania części Jego ciała w <i>Quaestiones quodlibetales</i> św. Tomasza z Akwinu	267
Tomasz z Akwinu <i>Quaestiones quodlibetales</i> , II, q. I, a. I et III, q. 2, a. (tłum. Kamil Majcherek).....	279

Sprawozdania i recenzje

Michał Zembrzusi, Izabella Andrzejuk Tomizm na Konferencji Naukowej „Etyka i polityka”	289
Magdalena Płotka Sprawozdanie z konferencji naukowej „W kręgu średniowiecznej etyki”	293
Anna Kazimierczak-Kucharska Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej z okazji 740-lecia śmierci św. Tomasza z Akwinu oraz św. Bonawentury z Bagnoregio	297
Michał Zembrzusi Sprawozdanie z wręczenia Nagród imienia Profesora Mieczysława Gogacza i sympozjum pt. „Tomizm konsekwentny”	303
Anna Kazimierczak-Kucharska, Izabella Andrzejuk Filozofia tomistyczna na konferencji „Od etyki cnót do etyki chronienia osób. Podstawy wychowania społecznego i politycznego”	307
Izabella Andrzejuk, Anna Ambroziak, Agnieszka Paprocka-Waszkiewicz, Izabela Kozłowska, Marcin Wodziński, Artur Andrzejuk Tomizm w Fundacji Dobrej Edukacji „Maximilianum”	311
Michał Zembrzusi Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji: „Towards Biblical Thomism. The Biblical Exegesis of Thomas Aquinas and Its Contemporary Relevance”	319
Anna Kazimierczak-Kucharska, Karolina Ćwik Sprawozdanie z udziału w Międzynarodowej Konferencji „Oblicza Mistyki”	323
Michał Zembrzusi Recenzja: Tomasz Bartel, <i>Prawda i byt. Ujęcie prawdy ontycznej w „Quaestio disputata de veritate” świętego Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Rolewski, Złotorya 2008	325
Magdalena Płotka Recenzja: Michał Głowala, <i>Pojedynczość. Spór o zasadę indywiduacji w scholastyce</i> , Wrocław 2012, Oficyna Naukowa PFF, ss. 197	329
Dorota Zapisek Recenzja: Mateusz Penczek, <i>Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, ss. 322.	335
Artur Andrzejuk Recenzja: Aleksander z Afrodyzji, <i>O duszy</i> , przekład z jęz. greckiego Monika E. Komsta, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 281.	339
Artur Andrzejuk Recenzja: Św. Tomasz z Akwinu, <i>Komentarz do „Hermeneutyki” Arystotelesa</i> , przekł. z jęz. łac., wprowadzenie i komentarz Andrzej P. Stefańczyk, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 639.	345
Artur Andrzejuk Recenzja: Tomasz Pawlikowski, <i>Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 514.	351
Izabella Andrzejuk Filozoficzne i teologiczne aspekty religii. Recenzja: Ks. Piotr Moskal, <i>Traktat o religii</i> , Lublin 2014, Wydawnictwo KUL, ss. 247.	355

Marcin Karas

Recenzja: Santiago Ramirez OP, *Autorytet doktrynalny św. Tomasza z Akwinu*, przeł. Mariusz Beściak, Warszawa 2014, ss. 324.....359

Magdalena Płotka

Recenzja: *Glossae – Scholia – Commentarii. Studies on Commenting Texts in Antiquity and Middle Ages*, (eds.) M. Mejer, K. Jażdżewska, Anna Zajchowska, Peter Lang, Frankfurt am Main–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien 2014, ss. 201.....363

Artur Andrzejuk

Recenzja: Bożena Listkowska, *Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego*, Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304. 367

Anna Kazimierczak-Kucharska

Recenzja: 1) *Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów*, red. B. Listkowska, A Andrzejuk, Wydawnictwo von Borowiecky, Radzymin 2014, ss. 168; 2) *Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów*, Radzymin 2014, ss. 171; 3) *Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów*, Warszawa–Radzymin 2015, ss. 218..... 371

Anna Kazimierczak-Kucharska

Recenzja: Tomasz Stępień, *Doktor anielski o aniołach*, Warszawa 2014, Towarzystwo „Powściągliwość i Praca”, ss. 180. 375

Dawid Lipski

Recenzja: Michał Zembruski, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Z metodologii historii filozofii, w: Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia*, t.14, Warszawa 2015, ss. 160.....379

Polemiki i dyskusje

Wojciech Golonka

Odpowiedź na krytyczne uwagi dra Marka Prokopa odnośnie do mego artykułu *St Thomas d'Aquin en tant que philosophe: le problème des sources*385

Odpowiedź Marka Prokopa 393

Izabella Andrzejuk

Spór o filozofię moralną św. Tomasza z Akwinu. Próba wskazania na źródła odmiennych stanowisk É. Gilsona i F. van Steenberghena. Na marginesie dyskusji M. Prokopa z artykułem W. Golonki..... 397

Nota o autorach.....411

Table of Contents

Editorial	11
-----------------	----

University at the Crossroads.

University at the Crossroad. University and its Teaching with Antoni B. Stępień – Artur Andrzejuk, Magdalena Płotka, Izabella Andrzejuk, Witold Płotka	13
--	----

Dissertations and articles

Marek P. Prokop The Concept of Eternity and Time in <i>Liber de causis</i>	27
Artur Andrzejuk The Problem of Being in Thomas Aquinas' Commentary on <i>Liber de causis</i>	39
Michał Zembrzusiński The Real Distinction Between Agent and Potential Intellect in Approach Thomas Aquinas	63
Tomasz Pawlikowski <i>Liber de definitionibus</i> and Scholastic Problem <i>adaequatio</i>	97
Karolina Ćwik Thomas Aquinas's Eudaimonistic Ethics	113
Magdalena Płotka How is Moral Imperative a Result of the Nature of the World? The Concept of Natural Law in St. Thomas Aquinas's Account Stoic and Late Medieval Tradition	129
Iwona Solecka-Karczewska Compatibility of Reason and Faith in <i>Summa Theologiae</i> of Thomas Aquinas.....	145
Mieszko Pawlak Church and State in the Thought of St. Thomas Aquinas and Marsilius of Padua.....	163
Urszula Wolska The Vision of Postmodern Man and Thomistic Theory of the Person	191
Anna Mandrela Thomistic Philosophy of Being and Buddhist Philosophy of Emptiness	215
Sebastian Taboń Czech Thomism in 1879-1948	239

Translations

Tomasz z Akwinu <i>About Geocentrism</i> , Latin and Polish Text (transl. Marcin Karas).....	251
Kamil Majcherek The Issue of Posthumous Identity of Christ's Corpus and Posthumous Naming Parts of His Body in <i>Quaestiones quodlibetales</i> of St. Thomas Aquinas. The Introduction to Translation.....	267
Tomasz z Akwinu <i>Quaestiones quodlibetales</i> , II, q. 1, a. 1 et III, q. 2, a. (transl. Kamil Majcherek).....	279

Reports and Reviews

Michał Zembrzusi, Izabella Andrzejuk Thomism at the Conference 'Ethics and Politics'	289
Magdalena Płotka The Report of the Conference 'In the Sphere of Medieval Ethics'	293
Anna Kazimierczak-Kucharska The Report of the Conference on the Occasion of 740 Anniversary of Death of St. Thomas Aquinas and St. Bonaventure.....	297
Michał Zembrzusi The Report of Presentation Professor Mieczysław Gogacz Prizes and Symposium 'Consequential Thomism'	303
Anna Kazimierczak-Kucharska, Izabella Andrzejuk Thomistic Philosophy at the Conference 'From Virtue Ethics to Protect People as a Persons Ethics. The Basics of Social and Political Education'	307
Izabella Andrzejuk, Anna Ambroziak, Agnieszka Paprocka-Waszkiewicz, Izabela Kozłowska, Marcin Wodziński, Artur Andrzejuk Thomism in a Foundation of a Good Education 'Maximilianum'	311
Michał Zembrzusi The Report of the International Conference: 'Towards Biblical Thomism. The Biblical Exegesis of Thomas Aquinas and Its Contemporary Relevance'	319
Anna Kazimierczak-Kucharska, Karolina Ćwik The Report of Participation in the International Conference 'The Faces of Mysticism'	323
Michał Zembrzusi Review: Tomasz Bartel, <i>Prawda i byt. Ujęcie prawdy ontycznej w „Quaestio disputata de veritate” świętego Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Rolewski, Złotoryja 2008	325
Magdalena Płotka Review: Michał Głowała, <i>Pojedynczość. Spór o zasadę indywiduacji w scholastyce</i> , Wrocław 2012, Oficyna Naukowa PFF, ss. 197	329
Dorota Zapisek Review: Mateusz Penczek, <i>Wola i intelekt w filozofii Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2012, ss. 322	335
Artur Andrzejuk Review: Aleksander z Afrodyzji, <i>O duszy</i> , przekład z jęz. greckiego Monika E. Komsta, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 281	339
Artur Andrzejuk Review: Św. Tomasz z Akwinu, <i>Komentarz do „Hermeneutyki” Arystotelesa</i> , przekł. z jęz. łac., wprowadzenie i komentarz Andrzej P. Stefańczyk, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2013, ss. 639	345
Artur Andrzejuk Review: Tomasz Pawlikowski, <i>Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 514	351
Izabella Andrzejuk Philosophical and Theological Aspects of Religion. Review: Ks. Piotr Moskal, <i>Traktat o religii</i> , Lublin 2014, Wydawnictwo KUL, ss. 247	355

<p>Marcin Karas Review: Santiago Ramirez OP, <i>Autorytet doktrynalny św. Tomasza z Akwinu</i>, przeł. Mariusz Beściak, Warszawa 2014, ss. 324.....</p> <p>Magdalena Płotka Review: <i>Glossae – Scholia – Commentarii. Studies on Commenting Texts in Antiquity and Middle Ages</i>, (eds.) M. Mejer, K. Jażdżewska, Anna Zajchowska, Peter Lang, Frankfurt am Main–Bern–Bruxelles–New York–Oxford–Warszawa–Wien 2014, ss. 201</p> <p>Artur Andrzejuk Review: Bożena Listkowska, <i>Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego</i>, Oficyna Wydawnicza Epigram, Bydgoszcz 2014, ss. 304.....</p> <p>Anna Kazimierczak-Kucharska Review: 1) <i>Tomizm polski 1879-1918. Słownik filozofów</i>, red. B. Listkowska, A Andrzejuk, Wydawnictwo von Borowiecky, Radzymin 2014, ss. 168; 2) <i>Tomizm polski 1919-1945. Słownik filozofów</i>, Radzymin 2014, ss. 171; 3) <i>Tomizm polski 1946-1965. Słownik filozofów</i>, Warszawa–Radzymin 2015, ss. 218.....</p> <p>Anna Kazimierczak-Kucharska Review: Tomasz Stępień, <i>Doktor anielski o aniołach</i>, Warszawa 2014, Towarzystwo „Powściągliwość i Praca”, ss. 180.....</p> <p>Dawid Lipski Review: Michał Zembrzusi, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, <i>Z metodologii historii filozofii</i>, w: <i>Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia</i>, t. 14, Warszawa 2015, ss. 160.....</p>	<p>359</p> <p>363</p> <p>367</p> <p>371</p> <p>375</p> <p>379</p>
---	---

Controversy and Discussions

<p>Wojciech Golonka The Response to Marek Prokop's (PhD) Critical Comments to my Article <i>St Thomas d'Aquin en tant que philosophe: le problème des sources</i></p> <p>The Marek Prokop's Response</p> <p>Izabella Andrzejuk The Dispute about St. Thomas Aquinas' Moral Philosophy. An Attempt to Indicate the Sources of Different Positions É. Gilson and F. van Steenberghen. In the Margin of M. Prokop Discussion with article of W. Golonka</p> <p>Note about authors.....</p>	<p>385</p> <p>393</p> <p>397</p> <p>411</p>
---	---

Recenzja

Michał Zembrzuski, Magdalena Płotka, Andrzej Nowik, Adam Filipowicz, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk, *Z metodologii historii filozofii*, w: *Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia*, t.14, Warszawa 2015, ss. 160.

W publikacji ciągłej pt. *Opera philosophorum medii aevii. Textus et studia* ukazała się w tomie 14 zbiorcza monografia szeroko podejmująca problematykę metodologii historii filozofii. Autorami poszczególnych rozdziałów są pracownicy i współpracownicy Katedry Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Publikacja oprócz krótkiego wstępu oraz dwóch apendyksów składa się z siedmiu powiązanych ze sobą części. Wspólnym mianownikiem rozdziałów ma być analiza zagadnienia historii filozofii, podjęta jako problem filozoficzny. Dokonuje się to albo w kontekście analizy poglądów wybranych autorów (m.in. S. Świeżawski; M. Gogacz; É. Gilson; N. Hartmann; J. Topolski) albo konkretnych dzieł (*Komentarz do „Etyki nikomachejskiej”* Tomasza z Akwinu czy *De Alexandri Magni fortuna aut virtute* Plutarcha z Cheronei).

Główny cel tej monografii jest jasno wyłożony we wstępie. Autorzy chcą zaprezentować historię filozofii w sposób „maksymalistyczny”, co przede wszystkim miałoby wskazywać, że ma ona stanowić badanie dziejów problemów filozoficznych. „Tą tezą autorzy nawiązują bezpośrednio do Gilsonowskiej koncepcji historii filozofii, jako *history of philosophy itself*, którą w Polsce upowszechniał Stefan Świeżawski oraz niektórzy z jego uczniów. Jednym z nich był Mieczysław Gogacz, który z kolei był mistrzem dla większości autorów tego tomu. Chcemy tą publikacją włączyć się w refleksję metodologiczną nad historią filozofii i przypomnieć jedną z najdonioślejszych jej wersji” (s. 12). Ma to być „problemocentryczna” i „tekstocentryczna” koncepcja historii filozofii (s. 10).

Poszczególne rozdziały stanowią autonomiczne (każdy z nich ma odrębne podsumowanie i słowa kluczowe w języku angielskim) analizy różnych zagad-

nień związanych z metodologią historii filozofii. Pierwsze, niejako wprowadzające do tej problematyki, jest opracowanie autorstwa Artura Andrzejuka zatytułowane *Filozoficzna koncepcja historii filozofii*. Autor koncentruje się w nim przede wszystkim na prezentacji i omówieniu koncepcji historii filozofii w ujęciu Étienne’a Gilsona i jej kontynuatorów (Stefan Świeżawski i Mieczysław Gogacz). Sama koncepcja tak uprawianej historii filozofii jako dyscypliny filozoficznej jest dość dobrze znana na polskim gruncie filozoficznym. Gilson postulował uprawianie historii filozofii jako analizy „czystych” problemów (idei) filozoficznych w dziejach filozofii z przekonaniem, że dzieje te mają swój „sens filozoficzny”, rzecz jasna nie w takim aspekcie, jak wskazywałby to G. Hegel. Ważne jest więc „dowartościowanie” samej historii filozofii i jej specyfiki. Dlatego Gilson proponował historię filozofii „właściwie pojętą” czy inaczej „samą w sobie” (*history of philosophy itself*).

Wkładem autora rozdziału jest wskazanie modyfikacji tej koncepcji u jej kontynuatorów, a przede wszystkim jej egzemplifikacja na konkretnym przypadku. A. Andrzejuk w skrótowny sposób analizuje rozwój w filozofii teorii relacji osobowych¹. Śledząc problematykę relacji międzyludzkich, ze szczególnym uwzględnieniem filozoficznych koncepcji miłości, autor wskazuje, że ludzie w tym, co dla nich najważniejsze, pozostają niezmienni. Zmienia się język, sposób wyrazu, nawet sposoby przeżywa-

nia, nie zmienia się jednak samo przeżycie, jego przyczyny są zawsze takie same: relacje z innymi (s. 31).

Drugi rozdział tej pracy zbiorowej zatytułowany *Ustalenie faktów, tworzenie uogólnień i badanie problemów filozoficznych w historii filozofii a realistyczna teoria poznania historycznego* autorstwa Michała Zembrzuskiego jako punkt wyjścia omawia koncepcję historii filozofii w ujęciu Nicolai Hartmanna. W koncepcji tej wskazuje się, że historia filozofii to historia problemów (nie systemów ani doktryn) metafizycznych. Problemy te są w pewien sposób niezmiennie w refleksji filozoficznej, co świadczy w konsekwencji o jedności samej problematyki filozoficznej. Choć autor przychylił się do traktowania filozofii i samych problemów filozoficznych w horyzoncie *philosophia perennis*, to ostatecznie odrzuca potraktowanie metafizyki przez Hartmanna jako analizy nierozwiązywalnych problemów, co definitywnie miałyby prowadzić do irracjonalizmu. Autor również, w przeciwieństwie do propozycji Hartmanna, widzi dużą rolę uogólnień w poznaniu historyczno-filozoficznym.

Część omawianych tu propozycji pokrywa się z analizami z rozdziału poprzedniego (É. Gilson, S. Świeżawski, M. Gogacz). Wartościowym i ciekawym podrozdziałem, który właściwie może funkcjonować jako samodzielna całość, jest *Historia filozofii jako pamięć filozofii*. Jest to próba interesującego spojrzenia na rolę pamięci i przypominania w kon-

¹ Pełną analizę tego zagadnienia podejmuje autor w: *Metafizyka obecności. Wstęp do teorii relacji osobowych*, Warszawa 2012. Piszący te słowa miał możliwość współrecenzowania tej publikacji (zob. „Rocznik Tomistyczny” 3 [2014], s. 299-325).

tekście historii filozofii i samego historyka, np. „badania historyka filozofii dla działań filozofa są jak wyobrażenia przechowywane w pamięci, z których może on korzystać, by właściwie móc pracować już jako filozof” (s. 59) czy „pamięć i przypominanie, również naznaczone są dążnością do prawdziwości i wierności. Pozostają więc w zgodzie z rzeczywistością i w stałej relacji z tym, co pierwsze, źródłowe, i nie zadawałają się dowolną formułą oddającą treść pamięci” (s. 63).

Kolejne dwa rozdziały publikacji stanowią próbę analizy konkretnych tekstów filozoficznych. W obu przypadkach nie są to teksty „doniosłe filozoficznie”, ale stanowią dobrą egzemplifikację warsztatu pracy historyka filozofii.

Pierwszy tekst, będący komentarzem, stanowi trudność interpretacyjną już ze swojej natury. Izabella Andrzejuk w rozdziale zatytułowanym *Relacje między metodologią historii filozofii a metodyką działań historyka filozofii na przykładzie Komentarza św. Tomasza z Akwinu do „Etyki nikomachejskiej” Arystotelesa* stosuje metodę analizy tekstu filozoficznego zaproponowaną przez Mieczysława Gogacza do jednej lekcji z komentarza Tomasza. Rozdział zawiera dwujęzyczne tłumaczenie fragmentu wspomnianego dzieła Akwinaty wraz z jego analizą. Tym samym autorka włącza się w dyskusję nie tylko nad sposobem interpretowania tekstów Tomasza z Akwinu, ale szerzej – pracy historyka filozofii nad tekstami średniowiecznymi. Wykorzystuje tu z powodzeniem reguły analizy tekstu M. Gogacza do poznania *intentionis auctoris* danego dzieła.

Kolejny rozdział autorstwa Adama Filipowicza analizuje problematykę filozoficzną zawartą w traktacie *De Alexandri Magni fortuna aut virtute* Plutarcha z Cheronei. Analiza tego tekstu poprzedzona jest krótką dyskusją nad samym przedmiotem badań historii filozofii, a tym samym jej statusu jako dyscypliny. Cały ten rozdział sprowadza się do ukazania pewnego – jak nazywa to sam autor – „problemu filozoficznie ważnego”. Tym problemem jest „idea misji cywilizacyjnej” (s. 97) na przykładzie roli Aleksandra Macedońskiego w przemianie świata barbarzyńskiego i zaszczepienia kultury greckiej w granicach jego imperium. Właśnie ta problematyka sytuuje już to zagadnienie w historii idei i kultury całego Zachodu.

A. Filipowicz, podobnie jak wszyscy autorzy tej monografii, chce przyznać historii filozofii należne jej miejsce w samej filozofii przez zwiększenie jej kompetencji w zajmowaniu się problemami filozoficznymi jako filozoficznymi, a nie jedynie jako historycznymi. Potwierdzać ma to dobór analizowanego traktatu *O szczęściu i dzielności Aleksandra*.

Do podobnych wniosków, choć dotyczących już samej historii i jej metodologii, prowadzą analizy Andrzeja Nowika w rozdziale zatytułowanym *Filozoficzne podstawy metodologii historii Jerzego Topolskiego*. Autor uwidacznia wpływ filozofii nie tylko na metodologię historii, jak chciał sam Topolski, ale również na koncepcje i uprawianie historii. Przy okazji autor nie szczędzi krytycznych uwag pod adresem Jerzego Topolskiego i silnych marksistowskich konotacji odnajdywanych w jego pracach. A. Nowik formułuje wniosek, że próba

tworzenia metodologii historii bez określonych podstaw filozoficznych nie jest możliwa, a sam Jerzy Topolski i jego prace nie pozostają tu wyjątkiem (marksizm czy szkoła lwowsko-warszawska) (s. 117).

Magdalena Płotka w części zatytułowanej *Filozoficzny status historii filozofii i jego konsekwencje dla paleografii* podejmuje problematykę roli paleografii jako narzędzia dla historyka filozofii. Prezentując stanowiska w dyskusji nad historią filozofii, wskazuje, że nadanie jej filozoficznego („problemocentrycznego”) charakteru w konsekwencji powoduje, że sama paleografia zostaje „nakierowana” na cele bardziej filozoficzne aniżeli historyczne. Rozdział wzbogacony jest o ciekawe uwagi dotyczące nie tylko aspektu badawczego paleografii i jej relacji do historii filozofii, ale dydaktyki, zarówno uczenia jak i nauczania, organizacji warsztatu pracy czy w końcu celów jej studiowania.

Ostatni rozdział tej pracy podejmuje problem „pograniczny” w historii filozofii. Artur Andrzejuk jako historyk filozofii chce w nim pokusić się o prześledzenie „przekładu problematyki i języka filozofii” jako „przetransportowania całej określonej teorii filozoficznej z jednego języka i kultury na inne” (s. 139). Czyniąc zastrzeżenie, że nie chodzi o pogłębioną analizę poszczególnych dzieł w dziejach filozofii, wydaje się, że rozdział ten spełnia zamierzony cel. U podstaw bowiem tego, co często funkcjonuje pod wspólną nazwą „filozofia średniowieczna”, znajdujemy wiele wpływów: syryjskich, perskich, arabskich a może i nawet hinduskich. Te źródła czasowo wcześniej zetknięte z filozofią grecką, zaczęły się z nią przenikać, wno-

sząc własny wkład w to, co średniowiecze odebrało już jako antyczne dziedzictwo kultury intelektualnej. Jak dodaje autor, każde z tych „pogranicznych” zastoso-owało jeszcze swoisty „filtr translator-ki”, który wiązał się z określonym sposobem przekładu i interpretacji.

Wartościowym dodatkiem zamykającym publikację są *Reguły analizy treści tekstu filozoficznego* autorstwa Mieczysława Gogacza opracowane, wraz z obszernymi komentarzami, przez Michała Zembrzuskiego. Stanowią one wskazówki do pracy dla historyka filozofii. Ponadto znajdziemy też zestawienie literatury polsko- i obcojęzycznej dotyczącej metodologii historii filozofii.

Jak słusznie zauważają autorzy tej publikacji, historia filozofii często jest na różne sposoby deprecjonowana nawet przez samych filozofów. Wydaje się, że najczęściej sprowadza się ją do analizy poglądów danego autora („co powiedział dany filozof na jakiś temat”), ich genezy („od kogo się ich mógł nauczyć”) czy w końcu oddziaływania („czy u późniejszych filozofów odnajdziemy podobne poglądy”). Nie da się też ukryć, że często sami historycy miewają problemy z „dowartościowaniem” historii filozofii. Doniosłość badań historyka może być podważana przez brak jasnej koncepcji samej historii filozofii jak i określonej metodologii.

Omawiana publikacja porządkuje wiele zagadnień związanych z historią filozofii (cele, metody, sposoby analizy tekstów, interpretacje), jak również dostarcza potężnego zasobu argumentów w dyskusji nad statusem tej niezmiernie ważnej dla filozofii dyscypliny.